

III

(Akty przygotowawcze)

EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

559. SESJA PLENARNA EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO –
INTERACTIO, 24.3.2021–25.3.2021

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Sprawozdanie na temat stanu unii energetycznej na 2020 r. na podstawie rozporządzenia (UE) 2018/1999 w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu”

[COM(2020) 950 final]

oraz „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Ogólnounijna ocena krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu: Siła napędowa zielonej transformacji i wsparcie odbudowy gospodarki dzięki zintegrowanemu planowaniu w dziedzinie energii i klimatu”

[COM(2020) 564 final]

(2021/C 220/04)

Sprawozdawca: **Lutz RIBBE**

Wnioski o konsultację	Komisja Europejska, 11.11.2020 i 27.11.2020
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego
Data przyjęcia przez sekcję	9.3.2021
Data przyjęcia na sesji plenarnej	24.3.2021
Sesja plenarna nr	559
Wynik głosowania	
(za/przeciw/wstrzymało się)	236/4/6

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) jest pod wrażeniem skrupulatności i dokładności, z jaką Komisja dokumentuje i ocenia rozwój unii energetycznej. Sposób sporządzania i oceny krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu świadczy o skuteczności zarządzania unią energetyczną.

1.2. EKES wyraża ulgę w związku z tym, że chociaż niektóre państwa członkowskie wyraźnie pozostają w tyle z realizacją celów, ogólnie rzecz biorąc, cele w zakresie energii i klimatu na 2020 r. zostały osiągnięte. Nie może być to jednak powód do pełnego zadowolenia. Cele przyjęte na kolejne 30 lat, począwszy od dekady rozpoczynającej się w 2020 r., są dużo ambitniejsze. Należy znacznie zwiększyć tempo transformacji. Nie wolno jednak przy tym zignorować społecznej i gospodarczej sytuacji w poszczególnych państwach członkowskich. W przeciwnym razie osłabiona zostałaby społeczna akceptacja inwestycji i reform mających na celu przyspieszenie transformacji energetycznej. Powodzenie transformacji energetycznej narażają również na szwank politycy, którzy wprawdzie obiecują udział w niej dużej części społeczeństwa, ale w rzeczywistości nie traktują tej obietnicy poważnie ani jej nie realizują!

1.3. Tym bardziej istotne jest to, aby nie skupiać się wyłącznie na globalnych celach (klimatycznych), ale również na celach szczegółowych, które Komisja sama wyznaczyła, przyjmując strategię ramową na rzecz stabilnej unii energetycznej oraz pakiet „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków”. Z tej perspektywy sytuacja wygląda dużo gorzej.

1.4. W strategii ramowej Komisja za najważniejszy cel stawia to, aby w centrum unii energetycznej znajdowali się obywatelki i obywatele. W swoim komunikacie na temat stanu unii energetycznej Komisja ani słowem nie wspomina jednak o tym, na ile cel ten został osiągnięty i jakie strategie na rzecz realizacji tego celu należy stosować w przyszłości. Zdaniem EKES-u jest to zupełnie nie do przyjęcia.

1.5. Oceniając krajowe plany w dziedzinie energii i klimatu, przygotowane przez państwa członkowskie, Komisja wyraża pogląd, że zbyt mało uwagi poświęcono w nich kwestii rozwoju energetyki obywatelskiej. Takie podejście jest niepokojące. Rozczarowanie budzi to, że Komisja nie wyciągnęła dalej idących wniosków, lecz poprzestała na skierowaniu bardzo ogólnego apelu do państw członkowskich. Jeżeli nie będziemy poważnie podchodzić do ambitnych celów sformułowanych w pakiecie „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków” oraz w strategii ramowej na rzecz unii energetycznej, odbije się to negatywnie nie tylko na unii energetycznej. Zagroza to również wiarygodności polityki europejskiej jako całości.

1.6. W związku z tym EKES uznaje za konieczne, aby w przyszłych sprawozdaniach Komisja dokładniej badała stopień i jakość wdrożenia, przestrzegania i realizacji trzeciego pakietu energetycznego w państwach członkowskich, w szczególności w odniesieniu do tego, w jaki sposób zamierzają one stawiać „obywateli w centrum”. W przeszłości przepisy dotyczące sektora energetycznego były wdrażane z opóźnieniem i często na niekorzyść obywateli.

1.7. Krytycznie odniesiono się również do trzech kolejnych celów unii energetycznej: ograniczenia zależności energetycznej poprzez zmniejszenie importu energii, wyeliminowania dotacji do źródeł energii szkodliwych dla klimatu i środowiska oraz zajęcia pozycji lidera w zakresie odnawialnych źródeł energii, efektywności energetycznej i elektromobilności. Jak wynika z komunikatów Komisji, żaden z tych trzech celów nie został zrealizowany. Nie wskazano jednak powodów takiego stanu rzeczy. Daremnie można również szukać wypowiedzi na temat tego, jakie wnioski wyciągnięto z tych niepowodzeń i co z nich wynika dla dalszych działań, np. dla Europejskiego Funduszu Odbudowy.

1.8. Zdaniem EKES-u krajowe plany w dziedzinie energii i klimatu w państwach członkowskich dowodzą braku spójności europejskiej polityki energetycznej. EKES uważa również, że większość krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu jest zbyt nieprecyzyjna, zwłaszcza w odniesieniu do ważnych kwestii związanych z bezpieczeństwem energetycznym i sprawliwą transformacją.

1.9. EKES wzywa zatem Komisję do zwrócenia większej uwagi podczas oceny krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu na adekwatność tych strategii pod kątem sprawliwej transformacji, a zwłaszcza pod kątem osiągnięcia takich celów jak:

- ułatwianie zmian zawodowych,
- wsparcie dla pracowników, którzy stracili pracę z powodu obniżania emisyjności (utracone miejsce pracy powinno zostać zastąpione co najmniej jednym innym, równorzędnym miejscem pracy),
- zwalczanie ubóstwa energetycznego oraz korygowanie degresywnych efektów dystrybucyjnych,
- rozwój regionalnego potencjału gospodarczego wynikającego z odnawialnych źródeł energii oraz nowych form udziału i upodmiotowienia w obszarze produkcji energii elektrycznej.

2. Uwagi ogólne do dokumentów Komisji

2.1. Dnia 25 lutego 2015 r. Komisja przedstawiła komunikat „Strategia ramowa na rzecz stabilnej unii energetycznej opartej na przyszłościowej polityce w dziedzinie klimatu”⁽¹⁾. W strategii określone zostały następujące cele:

- bezpieczeństwo energetyczne, m.in. poprzez zmniejszenie zależności od importu energii,

⁽¹⁾ COM(2015) 80 final.

- w pełni zintegrowany europejski rynek energii,
- zrównoważona, niskoemisyjna i przyjazna dla klimatu gospodarka,
- badania naukowe, innowacje i konkurencyjność, aby Europa mogła być światowym liderem w dziedzinie odnawialnych źródeł energii,
- kształcenie europejskich pracowników w zakresie systemu energetycznego przyszłości,
- zaufanie inwestorów dzięki sygnałom cenowym, które odzwierciedlają długoterminowe potrzeby i cele polityczne.

2.2. Co najważniejsze jednak, jak wskazała w dokumencie Komisja, ma ona wizję unii energetycznej „stawiającej obywateli w samym centrum, w której obywatelki i obywatele biorą odpowiedzialność za transformację energetyczną, czerpią korzyści z nowych technologii, aby zmniejszyć swoje rachunki, biorą czynny udział w rynku, oraz w której konsumenci podatni na zagrożenia są chronieni”. Ponadto Komisja podała, że priorytetowe znaczenie ma udział zainteresowanych stron w kształtowaniu unii energetycznej oraz że sprawiedliwa społecznie transformacja jest podstawową zasadą zarządzania transformacją energetyczną.

2.3. Komisja przedstawiła również pogląd, że unia energetyczna potrzebuje zintegrowanego kierownictwa i monitorowania. Poprzez przyjęcie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999⁽²⁾ w sprawie zarządzania unią energetyczną UE zyskała odpowiednią do tego celu podstawę prawną. Na podstawie tego rozporządzenia państwa członkowskie są zobowiązane do regularnego przedkładania krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu, w których opisują m.in. swój wkład w osiągnięcie celów unii energetycznej.

2.4. W sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej na 2020 r. Komisja opisuje bieżące postępy, przedstawiając je w pięciu częściach o następujących nagłówkach:

- Obniżanie emisyjności (w tym zwiększenie wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych).
- Efektywność energetyczna przy szczególnym uwzględnieniu zasady „efektywność energetyczna przede wszystkim”.
- Bezpieczeństwo energetyczne (w tym zmniejszenie importu energii do UE, większa elastyczność i odporność krajowych systemów energetycznych).
- Wewnętrzny rynek energii.
- Badania naukowe, innowacje i konkurencyjność

Ponadto Komisja poruszyła również temat unii energetycznej w szerszej perspektywie Europejskiego Zielonego Ładu.

2.5. W oparciu o powyższe zagadnienia Komisja zaprezentowała rozważania na temat „Dążenia do ekologicznej odbudowy i zrównoważonej gospodarki”. W pierwszej kolejności omówione zostały istniejące strategie na rzecz integracji systemu energetycznego oraz zwiększenia wykorzystywania wodoru w Europie.

2.6. Komisja uzasadniła konieczność zwiększenia celu ograniczenia emisji CO₂ do co najmniej 55 % w porównaniu z 1990 r. i ogłosiła strategię na rzecz ograniczenia emisji metanu oraz „wizję morskiej energii odnawialnej”. W tym względzie Komisja skrytykowała strategie przedłożone przez państwa członkowskie w ramach krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu jako często niejasne i zbyt mało konkretne.

2.7. Ogólnie rzecz biorąc, w ocenie Komisji sytuacja nie jest jeszcze w pełni zadowalająca, chociaż stwierdzono, że cele UE do 2020 r. w zakresie lepszego wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych zostały w dużej mierze osiągnięte. Niemniej niektóre państwa członkowskie muszą poczynić „większe postępy”.

⁽²⁾ Dz.U. L 328 z 21.12.2018, s. 1.

2.8. Komisja apeluje o podejmowanie większych wysiłków w zakresie efektywności energetycznej; duże braki dostrzeżono zwłaszcza w zakresie modernizacji budynków.

2.9. Po raz pierwszy sprawozdanie zawiera szczegółową analizę dotacji w energetyce ⁽³⁾, z której jednoznacznie wynika, że a) w dalszym ciągu konieczne jest dostarczanie dokładniejszych danych na temat dotacji w energetyce ⁽⁴⁾ oraz b) „istnieje wyraźna potrzeba zwiększenia starań” na rzecz ograniczenia dotacji dla paliw kopalnych. Istniejące na szczeblu unijnym instrumenty prawne określono jako niewystarczające.

2.10. Dalej wskazano również, że „nie są obiecujące” tendencje, zgodnie z którymi w ostatnich latach w UE-27 coraz mniej środków inwestowanych jest w sektor badań naukowych i innowacji, w związku z czym Europa została daleko w tyle za innymi regionami gospodarczymi. Komisja zapowiada podejmowanie starań m.in. w dziedzinie systemów magazynowania energii w bateriach i w dziedzinie wodoru, aby na nowo ożywić badania naukowe i innowacje oraz przeciwdziałać zaobserwowanemu spadkowi inwestycji na poziomie krajowym.

2.11. Podano również, że w ostatnich latach odnotowano wzrost kosztów importu energii (do ponad 330 mld EUR rocznie), co stanowi odwrócenie tendencji spadkowej.

2.12. Na końcu sprawozdania Komisja wyraziła przekonanie, że w dobie kryzysu związanego z koronawirusem Europa ma niepowtarzalną szansę na inwestycje, które mogą wesprzeć odbudowę unijnej gospodarki, a jednocześnie przyspieszyć transformację ekologiczną i cyfrową.

2.13. W komunikacie na temat ogólnounijnej oceny krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu Komisja wysuwa pozytywny wniosek, że postępy w redukcji emisji gazów cieplarnianych i szersze wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych pozwoliły na znaczne zwiększenie w 2021 r. odpowiednich celów do 2030 r. Z drugiej strony Komisja dostrzega jednak ogromną potrzebę nadrobienia braków w zakresie efektywności energetycznej, inwestycji w badania naukowe i innowacji. Aby usunąć powyższe niedociągnięcia, państwa członkowskie muszą uwzględnić nowe możliwości finansowania w ramach wieloletnich ram finansowych oraz Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności.

3. Uwagi ogólne EKES-u

3.1. W pierwszej kolejności należy wyraźnie pochwalić Komisję, gdyż skrupulatność, z jaką zarządza unią energetyczną i z jaką sporządzane są obszerne dokumenty (w tym załączniki) świadczy o wysoce poważnym podejściu do tematu. Podejście takie jest niewątpliwie wskazane, ponieważ dotychczasowe cele w zakresie klimatu, które powinny zostać zaostrome, są osiąmane jedynie w niewielkim stopniu lub wcale. Cel doprowadzenia UE do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r. ma znaczenie epokowe i wymaga być może bezprecedensowego strategicznego planowania i koordynowania wielu różnych podejść politycznych. Działania te będą musiały dalece wykraczać poza to, co zostało już postanowione.

3.2. W związku z powyższym EKES wyraźnie zgadza się z Komisją, która podkreśla, że państwa członkowskie muszą opracowywać jaśniejsze strategie i jak najszybciej przystępować do ich wdrażania. Należy przy tym odpowiednio uwzględnić skutki społeczne, konsekwencje w zakresie zatrudnienia i umiejętnościami oraz inne skutki dystrybucyjne transformacji energetycznej, a także przedstawić sposoby radzenia sobie z wynikającymi z tego wyzwaniem.

3.3. Większość wniosków Komisji jest zrozumiała i można się pod nimi podpisać. W szczególności dotyczy to stwierdzenia, że postępy w realizacji celów redukcji emisji gazów cieplarnianych, zwiększenia efektywności energetycznej i lepszego wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych stanowią punkt wyjścia dla przyjęcia ambitniejszych celów.

3.4. EKES zgadza się również z Komisją, że potrzebny jest nowy impuls. Pożądane byłoby jednak, aby Komisja konkretnie wskazała, na czym te nowe bodźce mają polegać.

⁽³⁾ COM(2020) 950 final – Załącznik 2.

⁽⁴⁾ Jest to o tyle zaskakujące, że o konieczności zniesienia dotacji do rozwiązań szkodliwych dla środowiska mówi się w UE od ponad 30 lat.

3.5. Logiczne wydaje się, że Komisja powiązała rozwój unii energetycznej z Europejskim Zielonym Ładem i polityką odbudowy po pandemii – są to aspekty, które nie były jeszcze znane w okresie, w którym opracowywane były ramy strategiczne unii energetycznej i rozporządzenie w sprawie zarządzania unią energetyczną. EKES podkreśla, że unia energetyczna stanowi doskonałą podstawę do podejmowania działań w ramach Zielonego Ładu. Tym bardziej istotne byłoby więc, gdyby w ramach przeprowadzonej kontroli dokładniej omówiono istniejące niedociągnięcia i opracowano strategię przeciwdziałania. W co najmniej trzech przypadkach tak się jednak nie stało, a kwestie te zostaną omówione poniżej.

Brak realizacji celu „Obywatele w centrum unii energetycznej”

3.6. Jak wskazano w cytacie przytoczonym w pkt 2.2, tworząc ramy strategiczne unii energetycznej, Komisja uznała znaczenie polityki kształtowanej przez obywateli i zorientowanej na obywateli za najważniejszy (!) cel. W związku z tym również w sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej należałoby poświęcić temu celowi szczególną uwagę, zwłaszcza poprzez podanie konkretnych propozycji, jak ma wyglądać przejrzyste i aktywne uczestnictwo obywateli, partnerów społecznych i zainteresowanych stron w procesach decyzyjnych i angażowanie ich w nie, np. przy tworzeniu krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu, oraz na czym ma polegać aktywny udział wymienionych podmiotów w funkcjonowaniu rynku. W sprawozdaniu aspekt uczestnictwa jest jednak całkowicie pominięty, brakuje również rozważań na temat tego, czy zaproponowane na przyszłość działania wyraźnie służą osiągnięciu tego celu.

3.7. Ten sam problem dotyczy również m.in. przedłożonej przez Komisję strategii na rzecz integracji systemu energetycznego, w której obywatelki i obywatele zostali przedstawieni jedynie jako konsumenci, a nie jako aktywni uczestnicy rynku. Ciężko sobie także wyobrazić, aby rozważany lub w ogóle możliwy był udział obywateli w takich obszarach opisywanych przez Komisję⁽⁵⁾ jak strategia w zakresie wodoru lub zapowiadana „wizja morskiej energii odnawialnej”. W związku z tym na szczególną krytykę zasługuje to, że w komunikacie na temat oceny krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu Komisja pisze, iż zamierza wykorzystać nowy unijny mechanizm finansowania energii ze źródeł odnawialnych zwłaszcza do wsparcia technologii morskich.

3.8. Tym samym Komisja ignoruje obowiązujące prawo europejskie, gdyż w motywie 43 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/944⁽⁶⁾ w sprawie rynku wewnętrznego energii elektrycznej wskazano, co następuje: „[E]nergetyka obywatelska stała się skutecznym i opłacalnym sposobem zaspokojenia potrzeb i oczekiwań obywateli [...]. [...] Dzięki bezpośredniej interakcji z konsumentami inicjatywy w zakresie energetyki obywatelskiej wykazują potencjał ułatwiania zintegrowanego wprowadzania nowych technologii i wzorców zużycia, w tym inteligentnych sieci dystrybucyjnych i odpowiedzi odbioru. Energetyka obywatelska może również przyczynić się do zwiększenia efektywności energetycznej na poziomie gospodarstw domowych oraz pomóc w zwalczaniu ubóstwa energetycznego przez zmniejszenie zużycia i obniżenie cen dostaw. [...] Inicjatywy tego typu, które zrealizowano z sukcesem, przyniosły danym społecznościom korzyści ekonomiczne, społeczne oraz środowiskowe”. Zdaniem europejskich prawodawców energetyka obywatelska może być więc sposobem na usunięcie szeregu niedociągnięć, o których mowa w dokumentach Komisji. Tym bardziej niezrozumiałe jest, że Komisja pomija ten aspekt we własnych dokumentach. Pomędzy aspiracjami a rzeczywistością istnieje głęboka przepaść, a EKES wciąż nie dostrzega, na czym ma polegać faktyczna strategia Komisji, by z obywateli uczynić aktywnych partnerów.

3.9. Krytyka ta wyrażana jest jednak pod adresem większości państw członkowskich. Zgodnie z art. 20 rozporządzenia (UE) 2018/1999 w sprawie zarządzania unią energetyczną państwa członkowskie powinny odnieść się w krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu do energetyki obywatelskiej. W swojej ocenie Komisja podkreśla, że państwa członkowskie zupełnie nie zrealizowały tego postulatu lub zrobiły to w niewystarczającym stopniu. EKES wzywa Komisję Europejską do zaproponowania bardziej konkretnych wytycznych dotyczących wspierania energetyki obywatelskiej w ramach zbliżającego się przeglądu dyrektywy w sprawie energii ze źródeł odnawialnych.

Brak realizacji celów „Bezpieczeństwo energetyczne/Zmniejszenie importu energii”

3.10. Celem strategicznym unii energetycznej jest zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego, m.in. poprzez zmniejszenie importu energii. Komisja niejako na marginesie stwierdza, że nie dostrzega postępów w tym zakresie – wręcz przeciwnie, zauważa wzrost wydatków na import energii. Coraz większe znaczenie wodoru może wręcz doprowadzić do dalszego wzrostu importu w przyszłości, ponieważ w swojej strategii w zakresie wodoru Komisja świadomie stawia na import! EKES oczekuje od Komisji zajęcia jednoznacznego stanowiska w tej sprawie.

⁽⁵⁾ Oraz niemiecką prezydencję Rady.

⁽⁶⁾ Dz.U. L 158 z 14.6.2019, s. 125.

3.11. EKES wzywa również, by przy nieuniknionym imporcie energii stosować się do podstawowej zasady solidarności europejskiej. Odosobnione rozwiązania, takie jak projekt gazociągu Nord Stream 2, mogą zagrażać nie tylko ochronie klimatu, ale również bezpieczeństwu dostaw. Działania takie podważają europejską solidarność, zagrażają zaufaniu obywateli do UE i szkodzą wizerunkowi UE w państwach trzecich.

Brak realizacji celu „Innowacje, pozycja światowego lidera”

3.12. Również w zakresie innowacji wyłania się negatywny obraz. Dumny postulat unii energetycznej, aby zająć pozycję światowego lidera, stoi w sprzeczności do przedstawionej w sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej sytuacji, jak wyglądają inwestycje w badania naukowe i innowacje oraz działalność patentowa. W świetle tej niepokojącej konstatacji należy przeprowadzić dokładną i dogłębną analizę błędów, tak aby można było rozróżnić i wnikliwie określić przyczynę niepowodzeń. Na tej podstawie należy opracować konkretne środki zaradcze.

3.13. W świetle powyższych pkt 3.6–3.11 należy jasno stwierdzić, że nie wystarcza posługiwać się wciąż tymi samymi hasłami, jeżeli nie wynikają z nich konkretne działania. W przeciwnym razie polityka europejska może utracić na wiarygodności. W żadnym z przedłożonych dokumentów Komisji: ani w strategii na rzecz integracji systemu energetycznego, ani w strategii w zakresie wodoru nie wskazano konkretnych działań, które służyłyby realizacji powyższych celów.

Znaczenie unii energetycznej dla polityki społecznej i regionalnej

3.14. W rozdziałach 2.6 i 3.3 sprawozdania na temat stanu unii energetycznej Komisja przedstawiła również kilka przemyśleń o polityce społecznej. Są one słuszne, a EKES szczególnie popiera pomysł powiązania funduszy na rzecz odbudowy po pandemii koronawirusa z celami polityki klimatycznej i energetycznej. Równie słuszne są przewidziane działania na rzecz sprawiedliwej transformacji (just transition), które stanowią podstawę do skutecznego zachęcania społeczeństw do osiągania celów polityki klimatycznej i energetycznej. To, czy zasada „niepozostawiania nikogo w tyle” będzie mogła zostać faktycznie zrealizowana, będzie zależało konkretnie od operacjonalizacji oraz finansowania poszczególnych instrumentów oraz ich realnego wdrożenia na szczeblu krajowym.

3.15. EKES przypomina o swoim stanowisku wyrażonym we wcześniejszych opiniach⁽⁷⁾: środki z funduszy spójności społecznej i regionalnej oraz funduszy na rzecz odbudowy muszą być wykorzystywane nie tylko w celu wspierania działań w dziedzinie klimatu i transformacji energetycznej. Polityka klimatyczna i energetyczna powinna (i może) być raczej kształtowana w taki sposób, aby wspierać spójność społeczną i regionalną. Takie koncepcje też już się pojawiają, część z nich została nawet wskazana w komunikacie na temat oceny krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu, np. budowa farm słonecznych na terenach dawnych kopalń węgla brunatnego w Portugalii i Grecji lub strategiczne wsparcie prosumentów na Litwie. Przykłady te nie należą jednak do powszechnych czy też „mainstreamowych” praktyk.

3.16. Jeśli np. Komisja zgodnie z planem wdroży takie działania jak integracja systemu energetycznego, rozbudowa infrastruktury wodorowej i wsparcie morskiej energii odnawialnej, istnieje niebezpieczeństwo, że transformacja energetyczna pogłębi różnice społeczne i regionalne, ponieważ wówczas szczególnymi względami będą cieszyć się koncepcje scentralizowane ze szkodą dla koncepcji zdecentralizowanych.

3.17. W każdym przypadku równoległa rozbudowa infrastruktury scentralizowanej i zdecentralizowanej jest problematyczna i może rodzić niebezpieczeństwo niewłaściwych inwestycji. Dla przykładu: powszechnie dostępne sieci gazociągów do transportu wodoru są rozwiązaniem konkurencyjnym pod względem powierzchni użytkowej wobec rozbudowy ziemnych sieci ciepłowniczych, postulowanej w komunikacie Komisji na temat oceny krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu. Z tego powodu EKES przypominał – w interesie bezpieczeństwa inwestycyjnego – o konieczności wytyczenia odpowiednich kierunków⁽⁸⁾. Mają one również znaczenie strategiczne dla powodzenia unii energetycznej, jednak nie zostały uwzględnione w poddanych analizie dokumentach.

3.18. Podobnie jak w niemal wszystkich powstałych w ostatnim czasie dokumentach Komisji dotyczących polityki energetycznej, również w sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej nie poruszono kwestii cyfryzacji. Tymczasem cyfryzacja wiąże się z interesującymi koncepcjami, takimi jak inteligentne mikrosieci oraz inteligentne rynki, mikrohandel, wirtualne elektrownie itp. Wszystkie te rozwiązania mogą przyczynić się do większej efektywności i wydajności wewnętrznego rynku energii, również poprzez wzmocnienie roli aktywnych konsumentów. Temat ten został poruszony

⁽⁷⁾ Dz.U. C 47 z 11.2.2020, s. 30, Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 269.

⁽⁸⁾ Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 85.

przez Komisję w strategii ramowej na rzecz unii energetycznej⁽⁹⁾, choć w dość okrojonym zakresie. Nie jest zrozumiałe, dlaczego Komisja pominęła ten aspekt w sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej, tym bardziej że należy dokładnie kontrolować technologie cyfrowe pod kątem sensu ich stosowania oraz możliwych problemów etycznych, przede wszystkim związanych z suwerennością danych.

3.19. W każdym razie należy dopilnować, by cyfryzacja była kształtowana z myślą o konsumentach końcowych. Z powodu coraz bardziej powszechnej cyfryzacji obywatele oczekują ulepszonych usług, takich jak: codzienne zmiany dostawców, natychmiastowe zgłaszanie awarii liczników lub podejrzanych wzorców zużycia oraz sprawne procedury podłączeń własnej produkcji do sieci.

4. Uwagi szczegółowe

Co do rozdziału dotyczącego dekarbonizacji w sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej

4.1. Komisja słusznie zauważa, że rozpowszechnienie energii ze źródeł odnawialnych przynosi liczne korzyści. Kwestia, kto będzie beneficjentem tych korzyści, zdecydowanie zależy jednak od tego, czy transformacja energetyczna zostanie ukształtowana w sposób zasadniczo zdecentralizowany czy scentralizowany⁽¹⁰⁾. Tymczasem Komisja pomija ten aspekt w swoim sprawozdaniu.

Co do rozdziału dotyczącego bezpieczeństwa energetycznego w sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej

4.2. W pierwszej kolejności Komisja dużą uwagę poświęca zagadnieniu bezpieczeństwa dostaw, a w związku z tym i bezpieczeństwa energetycznego. Ma ono duże znaczenie dla gospodarki ogółem, w niemożliwym do oszacowania zakresie. Oprócz standardowego pytania o zależność od importu, przede wszystkim warto pochylić się również nad kwestią odporności na ataki z zewnątrz, np. w wyniku cyberprzestępczości. Z najnowszych badań⁽¹¹⁾ na ten temat wynika, że najlepszą strategią na rzecz wysokiej odporności jest wzmocnienie zdecentralizowanych struktur wyspowych. Komisja powinna w większym stopniu uwzględnić wyniki tych badań.

4.3. Nie ulega wątpliwości, że w przyszłości ekologiczny wodor przyczyni się do stworzenia europejskiego systemu energetycznego cechującego się bezpieczeństwem dostaw. EKES odsyła do swoich opinii w sprawie strategii w zakresie wodoru⁽¹²⁾ i strategii na rzecz integracji systemu energetycznego⁽¹³⁾.

4.4. Również w tym przypadku musimy myśleć nie tylko na dużą skalę (w tym o rozwoju infrastruktury importu wodoru). Istnieje szereg innowacyjnych, przyjaznych dla środowiska, a przede wszystkim regionalnych/lokalnych rozwiązań, które można wdrożyć bezpośrednio w terenie (w tym produkcja regionalnego wodoru lub syntetycznych e-paliw). Zwiększy to bezpieczeństwo dostaw, zmniejszy zależność od importu i będzie promować lokalne zatrudnienie w formie zielonych miejsc pracy i wartości dodanej w regionach. Mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa powinny również mieć możliwość uczestnictwa w Zielonym Ładzie i czerpania z niego korzyści, co zwiększy również akceptację dla Zielonego Ładu i transformacji energetycznej.

Co do rozdziału dotyczącego wewnętrznego rynku energii w sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej oraz co do sprawozdania z postępu prac nad wewnętrznym rynkiem energii

4.5. Komisja podaje, że pakiet „Czysta energia” stworzył lepszą sytuację sprzyjającą udziałowi konsumentów w rynkach energii i zapewnianiu równych warunków działania dla nowych podmiotów wchodzących na rynek. W rzeczywistości dotyczy to jedynie dyrektywy w sprawie rynku wewnętrznego energii elektrycznej. Nie jest jeszcze możliwe ustalenie, w jakim stopniu państwa członkowskie skutecznie wdrożyły te przepisy. W związku z tym wniosek wysunięty przez Komisję był przedwczesny. EKES wzywa do pilnego przeprowadzenia gruntownej oceny ważnego celu partycypacji konsumentkiej – także w świetle skutków polityki dystrybucyjnej dla partycypacji gospodarstw o niższych dochodach.

⁽⁹⁾ COM(2015) 80 final, s. 13.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 429 z 11.12.2020, s. 85.

⁽¹¹⁾ Por. B. Hirschl, A. Aretz, M. Bost, M. Tapia i S. Gößling-Reisemann (2018): *Vulnerabilität und Resilienz des digitalen Stromsystems*. Schlussbericht. Berlin, Breme, analiza dostępna do pobrania: www.strom-resilienz.de.

⁽¹²⁾ Dz.U. C 123 z 9.4.2021, s. 30.

⁽¹³⁾ Dz.U. C 123 z 9.4.2021, s. 22.

4.6. Komisja podkreśla znaczenie sygnałów cen rynkowych, m.in. dla inwestorów. Bez wątplenia jest to istotny aspekt. Konieczne jest jednak przyjęcie zróżnicowanego podejścia. Większość punktów hurtowej sprzedaży energii elektrycznej ustala ceny krótkoterminowo. Kwestią sporną w ekonomice gospodarki energetycznej jest to, czy ceny takie mogą stanowić jakiegokolwiek sygnały dla inwestorów na liberalnym rynku. EKES wspominał już o tym w swoich wcześniejszych opiniach⁽¹⁴⁾. W związku z tym używanie przez Komisję w tym kontekście pojęcia „wewnętrzny rynek energii” bez żadnego rozróżnienia mija się z celem. Aby zapewnić skuteczność unii energetycznej, konieczne jest zaprojektowanie rynku na nowo, szczególnie w obszarze energii elektrycznej. Pełny obowiązek bilansowania dotyczący energii ze źródeł odnawialnych sam w sobie nie wystarcza. W związku z tym EKES wzywa Komisję do jak najszybszego przedstawienia jej rozważań na temat zaprojektowania rynku na nowo. Należy przy tym uwzględnić, że wszyscy uczestnicy rynku powinni być traktowani na równych zasadach w odniesieniu do zarówno do rynków, na których nie następuje zbilansowanie, jak i rynków bilansujących. Jest to warunek niezbędny dla skutecznej integracji systemów energetycznych⁽¹⁵⁾.

4.7. Jednocześnie należy wziąć pod uwagę, że cele bezpieczeństwa dostaw i neutralności klimatycznej nie mogą zostać osiągnięte przez same sygnały cenowe.

4.8. W sprawozdaniu z postępu prac nad wewnętrznym rynkiem energii Komisja słusznie podkreśla, że umożliwienie konkurencji na poziomie wytwarzania i dostaw musi pozostać priorytetem krajowej i unijnej polityki energetycznej. Komisja nie precyzuje jednak, co to konkretnie oznacza. Stanowisko, że łączenie rynków jest jedynym narzędziem wspierania konkurencji, nie jest prawdziwe i zgodne z prawem europejskim zapisanym w pakiecie „Czysta energia”. Przy stosowaniu określonych w art. 16 rozporządzenia w sprawie rynku energii elektrycznej zasad alokacji zdolności przesyłowych i zarządzania ograniczeniami przesyłowymi należy uwzględnić położenie geograficzne państw członkowskich, które mogłoby usprawiedliwiać przedłużenie terminu przy ustanawianiu zdolności przesyłowych. W każdym razie dla aktywnej konkurencji ważny jest przede wszystkim dostęp do rynku, szczególnie dla małych podmiotów. Bardzo cennym narzędziem w tym zakresie jest m.in. cyfryzacja.

4.9. W sprawozdaniu z postępu prac nad wewnętrznym rynkiem energii Komisja stwierdza również, że elektrownie ciepłe ze skojarzoną produkcją ciepła i energii elektrycznej, takie jak elektrownie gazowe, mogą wprawdzie zapewnić znaczną elastyczność systemu, ale jednocześnie niewłaściwie zaprojektowane mechanizmy zdolności wytwórczych mogą poważnie zakłócić funkcjonowanie rynku wewnętrznego. EKES odsyła przy tym do swojego stanowiska wyrażonego w opinii TEN/625. Wzywa Komisję do przeprowadzenia krytycznej oceny stosowanych w państwach członkowskich mechanizmów zdolności wytwórczych, również pod kątem przestrzegania zasad określonych w art. 22 rozporządzenia w sprawie rynku energii elektrycznej, wprowadzających m.in. wartość graniczną 550 g CO₂/kWh.

4.10. Komisja przypomina w sprawozdaniu z postępu prac nad wewnętrznym rynkiem energii o tym, że operatorzy systemów przesyłowych lub dystrybucyjnych zostali ogólnie wyłączeni z posiadania i eksploatacji systemów magazynowania energii elektrycznej. EKES przyjął tę decyzję co do zasady z zadowoleniem⁽¹⁶⁾, chociaż uważa, że operatorzy systemów przesyłowych powinni mieć możliwość posiadania i eksploatacji systemów magazynowania energii elektrycznej do celów związanych z obsługą systemów przesyłowych. EKES jest również zdania, że musi to iść w parze ze wzmocnieniem smart markets, tak aby operatorzy systemów magazynowania mieli motywację do uwzględniania sygnałów operatorów systemów przesyłowych oraz projektowali swoje magazyny z myślą o obsłudze systemów przesyłowych. Operatorzy systemów przesyłowych potrzebują odpowiednich bodźców do wysyłania takich sygnałów.

4.11. Sieci dystrybucyjne odgrywają zasadniczą rolę we wprowadzaniu inteligentnych rynków i ogólnie w udanej transformacji energetycznej. W przyszłości polityka energetyczna Unii musi zatem w większym stopniu koncentrować się na ich modernizacji.

4.12. EKES przychyliła się do zdania Komisji, że dyrektywa Rady 2003/96/WE⁽¹⁷⁾ w sprawie opodatkowania energii nie spełnia już swojego podstawowego celu. Dlatego też popiera podejście Komisji i wzywa do ambitnego przekształcenia tej dyrektywy i innych mechanizmów w celu zmniejszenia dotacji do wytwarzania energii z paliw kopalnych oraz w celu internalizacji kosztów zewnętrznych.

4.13. EKES ponownie zwraca uwagę na problem ubóstwa energetycznego i wzywa Komisję do podjęcia konkretnych działań, które wykraczałyby poza abstrakcyjne wytyczne dotyczące definicji i centrum monitorowania. EKES wielokrotnie podkreślał, że szeroki udział obywateli i obywateli w sektorze energetycznym jest jednym z rozwiązań, które mogą zaradzić tej sytuacji.

⁽¹⁴⁾ Dz.U. C 82 z 3.3.2016, s. 13.

⁽¹⁵⁾ Dz.U. C 364 z 28.10.2020, s. 158.

⁽¹⁶⁾ Dz.U. C 288 z 31.8.2017, s. 91.

⁽¹⁷⁾ Dz.U. L 283 z 31.10.2003, s. 51.

4.14. W tym kontekście EKES przypomina swoje stanowisko, że nie wolno dopuścić do powstania społeczeństwa dwuklasowego pod względem energetycznym. Nie może tak być, że tylko dobrze finansowo sytuowane i dobrze wyposażone technicznie gospodarstwa domowe korzystają z transformacji energetycznej, a wszystkie pozostałe muszą ponosić jej koszty. Obywatelki i obywatele dotknięci ubóstwem energetycznym zazwyczaj nie mają najsilniejszej pozycji politycznej. W związku z tym Komisja powinna zwiększyć wysiłki, aby państwa członkowskie aktywnie dążyły do skutecznego rozwiązania problemu ubóstwa energetycznego: zarówno przewidywana fala renowacji energetycznej w sektorze budowlanym, jak i aktywne zaangażowanie obywateli w produkcję odnawialnej energii elektrycznej mogą przyczynić się do zmniejszenia ubóstwa energetycznego. Należy również zauważyć, że ewentualne rozszerzenie handlu uprawnieniami do emisji na sektory ogrzewania i transportu może mieć wpływ na sprawiedliwy podział.

Co do rozdziału dotyczącego badań naukowych, innowacji i konkurencyjności w sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej

4.15. EKES obawia się, że jednym z powodów, dla których UE pozostaje w tyle w takich dziedzinach jak baterie słoneczne i litowo-jonowe, jest zbyt niski popyt. EKES wzywa zatem Komisję do opracowania szerszej strategii: UE potrzebuje aktywnych inicjatyw w zakresie polityki przemysłowej, aby przełamać dominację Chin na rynku. Wniosek Komisji dotyczący rozporządzenia w sprawie baterii jest przykładem kroku we właściwym kierunku. Ponadto należy wzmocnić zdecentralizowane struktury przyszłego systemu energetycznego. To one napędzają bowiem m.in. popyt na baterie, zapewniają efekt skali i sprawiają, że baterie są dostępne w atrakcyjnych cenach.

Co do rozdziału dotyczącego unii energetycznej w kontekście Zielonego Ładu w sprawozdaniu na temat stanu unii energetycznej

4.16. EKES wspiera Komisję w jej wysiłkach na rzecz propagowania ambitnych porozumień w sprawie działań w dziedzinie klimatu na całym świecie. Wymaga to wprowadzenia cła wyrównawczego na granicach w połączeniu z bardziej ambitnym i konkretnym uwzględnianiem działań w dziedzinie klimatu (i innych celów zrównoważonego rozwoju) w międzynarodowych umowach handlowych⁽¹⁸⁾.

Co do komunikatu na temat oceny krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu

4.17. EKES nie może zrozumieć, dlaczego Komisja ogranicza swoją krytykę niedostatecznej oceny potencjału energii ze źródeł odnawialnych do energii morskiej. Wzywa Komisję do porzucenia jednostronnego faworyzowania technologii morskich ze szkodą dla fotowoltaiki i lądowej energii wiatrowej oraz do przedstawienia własnych strategii na rzecz lepszego wykorzystywania tych ostatnich technologii.

4.18. EKES z zadowoleniem odnotowuje, że Komisja dostrzega potencjał energii ze źródeł odnawialnych w zakresie tworzenia miejsc pracy. Podkreśla jednak, że pełne wykorzystanie tego potencjału nie nastąpi automatycznie, lecz będzie wymagało aktywnej polityki, zwłaszcza w zakresie jakości miejsc pracy. W tym kontekście zupełnie niezrozumiałe jest, że Komisja poświęca tak mało uwagi fotowoltaice, zwłaszcza że, jak wskazano w komunikacie, jest to sektor o największym zatrudnieniu.

4.19. EKES wzywa Komisję, aby w ramach zbliżającego się przeglądu dyrektywy w sprawie energii ze źródeł odnawialnych opracowała przepisy dotyczące przetargów w taki sposób, by ułatwić udział społeczności i MŚP działających w sektorze energii ze źródeł odnawialnych.

4.20. EKES zgadza się z Komisją, że pilnie potrzebne są inwestycje w niskotemperaturowe systemy ciepłownicze. Należy podjąć w tym celu odpowiednią inicjatywę.

4.21. Obniżanie poziomu dwutlenku węgla stanowi ważny instrument przeciwdziałania zmianom klimatu. Należy jednak poważnie potraktować wyrażone w krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu państw członkowskich obawy dotyczące nasilających się zjawisk katastroficznych. W związku z tym jednostki emisji w sektorze LULUCF powinny być brane pod uwagę jedynie jako uzupełnienie innych możliwości przeciwdziałania zmianom klimatu.

Bruksela, dnia 24 marca 2021 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹⁸⁾ Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 44.